

* * * VESTNIK * * *

PROSVETNE ZVEZE V LJUBLJANI

Izhaja mesečno. — Celoletna naročnina s prilogo »Prosvetni oder« znaša 8 lir. — Naroča se: Prosvetna zveza v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7.

STEV. 8

AVGUST 1941-XIX

LETO XX.

Katoličanstvo in prosveta

(Dr. Ivo Česnik)

(Nekaj misli za predavanje.)

Kristus je poudaril dolžnost velike socialne ljubezni v svojih besedah o vesoljni sodbi. Blagoslavlja in dodeluje nebeško kraljestvo dobrim, ki so vršili dela usmiljenja, prerokuje pa pogubljenje tistim hudobnim, ki se za svojega bližnjega niso zmenili. »Resnično, povem Vam: Česar niste storili kateremu izmed teh najmanjših, tudi meni niste storili.«

S tem je Gospod postavil pod najvišjo sankcijo dela usmiljenja, dolžnost ljubezni, polne dobrodelnosti in socialnega udejstvovanja v korist bližnjemu. Tudi duhovna dela usmiljenja, ki slonijo na isti, včasih še večji ljubezni in požrtovalnosti.

Med ta dela spada tudi zapoved: »Nevedne podučevati!« Zapovedal je apostolom: »Pojdite in učite vse narode!«

To zapoved in nalogo je prevzela Cerkev nase in jo vršila vse čase do današnjih dni. Učila pa ni samo evangelija, temveč je širila tudi povsod omiko in prosveto, skrbela za dušni in telesni razvoj, blagor in napredek svojih vernikov in človeštva.

Katero koli stran svetovne zgodovine odpremo, v katero koli stoletje in dobo po Kristusovem rojstvu pogledamo, zadenemo na katoliško prosveto.

Očitato se je pogostokrat, da so

bili katoličani nazadnjaki, da se niso brigali za prosveto, da so pustili in vzgajali ljudi v nevednosti. To je otipljiva neresnica!

Že v prvih časih krščanstva so se razgovarjali učeni cerkveni pisatelji o vseh tedaj važnih vprašanjih javno s poganškimi učenjaki, zavračali njihove nazore o bistvu in namenu človeškega življenja, o človeški osebnosti, o znanosti, umetnosti itd. V prvih treh stoletjih je velika požrtovalnost mlade Cerkve v mučeništvu dosegla zmago in preustvarjala zunanje in notranje življenje rimskega cesarstva.

Ob preseljevanju narodov je rešila Cerkev kulturo pred barbarskim popolnim razdejanjem. Meči in vojaške legije niso mogle ustaviti divjega Atilo — nazvanega »šiba božja« — mogočna beseda starčka papeža Leona Velikega ga je ustavila, da se je vrnil in ni podjarmil in opustošil vse Italije.

V petih stoletjih je nato privedla katoliška Cerkev germanske, romanske in slovanske narode v prosveto in civilizacijo.

Ogromno delo je storila Cerkev v tistih stoletjih za prosveto, zlasti po raznih meniških redovih, ki so po geslu: »Moli in delaj!« učili ljudstvo ne le verskih resnic in poglobljali

njihovo duhovno življenje, temveč jih tudi uvajali v umno gospodarstvo — poljedelstvo, živinorejo, vinogradništvo, sadjarstvo, ustanavljali prve šole, osnovne in srednje pri svojih samostanih, prepisovali stare rimske in grške pisatelje in pesnike in tako rešili največje spomenike starega veka, vodili kronologijo, zgodovinske zapise svoje dobe, tako, da je še današnjim rodovom omogočen študij in raziskovanje nekdanjih stoletij.

Kdo je ustanovil prve visoke šole v Bologni, Pragi, Krakovu, Parizu, in na Dunaju? Katoliški vladarji! Kdo je rešil Evropo pred turško oblastjo? Mogočnim turškim vojskam je podlegel Balkan in tresla se je pred njim srednja in zapadna Evropa. Cerkev je proglasila Križarsko vojsko, da ubrani Evropi prosveto. L. 1683. sta pred Dunajem katoliška Poljska s kraljem Ivanom Sobijeskim in katoliška Bavarska premagale močno armado pod poveljstvom Kare Mustafe in rešile evropsko civilizacijo in prosveto.

Ako pregledamo le nekatere velike iznajdbe, pa lahko takoj ugotovimo, da so katoličani prvi veliki iznajditelji in raziskovalci.

Prvo uro je iznašel benediktinec Viljem Hiršan okrog leta 1000. Benediktinci so bili v srednjem veku dobri zdravniki. V Salermu so imeli edino medicinsko šolo od 8. do 14. stoletja. Blaž Valentini je uporabljal prvi kemijo za zdravljenje bolnikov. Benediktinec Peter Poncij iz Monstrata v Španiji je izmisлил metodo za poučevanje gluhomemih.

Prva učiteljska in obrtna šola so ustanovili šolski bratje. V začetku XVII. stoletja so v Parizu odprli prvo obrtno šolo za rokodelske učence, v kateri so jih poučevali vsako nedeljo v pisanju, čitanju, zemljepisju, risanju, knjigovodstvu itd.

Znano je, da so šli jezuiti od nekadaj ne le za najodločnejše borec za edinstvo Cerkve in pravice ter avtoritete papeža, temveč tudi med najučencnejše redovnike. Veljali so za izvrstne vzgojitelje. V njihovih zavodih, osnovnih in srednjih šolah, so

se vzgajali najboljši učenci. Še danes imajo v poganskih deželah celo visoke šole, v katere pošiljajo poganski starši svoje najnadarjenejšje otroke.

Jezuit p. Lana je iznašel konec XVII. stoletja metodo, kako naj se podučujejo slepci v branju. Jezuit Angelo Seccehi († 1879) je bil eden največjih astronomov vseh časov.

Skozi stoletja in stoletja — ves stari vek, srednji vek do XVI. stoletja je veljal tako zvani Ptolomejev sistem, ki je učil, da je zemlja stalna in ravna ter da se sonce in drugi svetovi sučejo okrog nje. Vplivni veliki katoličani so ta sistem v XVI. stoletju ovrgli in dokazali, da se zemlja in toliko drugih svetov suče okrog sonca. Že sv. Virgilij († 784), salzburški škof, je trdil, da je zemlja okrogla. Rezenski škof Regimontanus je že pred znanim Galilejem trdil, da sonce stoji in se zemlja suče. Kardinal Nikolaj iz Kuze († 1464) je razložil pravila, po katerih se zemlja suče okrog sonca. Kopernik, kanonik v Franeburgu († 1543) je popolnoma ovrgel Ptolomejev sistem in razložil sončni sistem.

Gutenberg Ivan, odločen katoličan iz Mainza, je iznašel tiskarstvo v sredi XV. stoletja. S tiskom se je pričela širiti prosveta med širše sloje.

Knjiga in časopis imata na bralca silen vpliv. Po časopisju in knjigi se širi med ljudstvo največ dobrega, širijo pa se lahko tudi zmote in nemoralnost. Največji nemški pesnik Goethe je spisal roman »Trpljenje mladega Wertherja«. V tem romanu je opisal prešestno ljubezen Wertherjevo do mlade zakonske žene v tako žalostnih in obupnih slikah, da se je nemška mladina, ki je ta roman čitala, nasrkala pesimističnih nazorov o svetu in življenju in je marsikateri čitatelj končal s samomorom. Pred smrtjo je Goethe obžaloval, da je spisal to knjigo.

Napoleon je dejal: »Časopis je velesila.« To resnico so predvsem uvaževali ljudje, ki so se s svojimi velikimi finančnimi sredstvi oprijeli žurnalistike in pred sedanjo svetovno

vojno v nekaterih državah zadobili po časopisju ves javen vpliv in javno mnenje.

Tudi katoličani so poznali silno važnost tiska, zlasti časopisja. Sveti Frančišek Saleški in sv. Vincencij Pavlanski sta v prvi polovici XVII. stoletja izdajala prve časopise. Sveti Frančišek je svoje govore dal natisniti na letake in jih delil brezplačno. Sv. Vincencij je pa dal tiskati poročila misijonarjev in jih razpošiljal po vsej Franciji. Njima so sledili veliki škofje, papeži in katoliški pisatelji in učenjaki v zadnjih treh stoletjih in širili prosveto med širše ljudske mase. Pa tudi med divje poganske narode v Ameriki, Afriki in Aziji je pošiljala Cerkev svoje misijonarje, širiti ne le božjih nauk, tem več tudi prosveto in civilizacijo.

Ni bil na zadnjem mestu slovenski narod pri tem delu. Dal je Cerkvi velike apostole. Naj imenujem le Barago, Knobleharja, Mesarja, Trobea, Pirca itd. In med našim ljudstvom so širili veliki katoliški možje prosveto.

Le dva omenjam, škofa Antona Martina Slomška in dr. J. Evangelista Kreka. Slomškove zasluge za slovenski narod so ogromne. Pridobil si jih je kot vzgojitelj, pisatelj, pesnik, govornik, ustanovnik Družbe sv. Mohorja, ustanovnik lavantinske škofije s sedežem v Mariboru. Dr. Krek je naš veliki učitelj v prosvetnem delu.

Za vsako panogo tega dela se je zanimal, vsako panogo pospeševal, propagiral, zanjo agitiral, delal in žrtvoval. Naj se je šlo za lepo ali znanstveno knjigo, za časopisje, za predavanje, govore na velikih taborih, za deklamacije, dramske predstave, za petje in glasbo — vse je gojil, za vse se je brgal, za vse je navduševal mlade in stare. Zlasti pa mlade. In njegova, s srčnim in duševnim zanosom in z ognjem izrečena beseda je potegnila za seboj mladino, ki se je pri njem naučila požrtvovalnosti in veselega zaupanja v božjo pomoč pri vsakem še tako malem delu, vselej in povsod v veselih in žalostnih časih.

Zlatomašnik msgr. Viktor Steska

(V. Z.)

V nedeljo 27. julija t. l. je zapel svojo zlato mašo prečastiti msgr. Viktor Steska v šentjakovski cerkvi. Jubilant je bil rojen v Ulici sv. Florijana 1. januarja 1868, kjer je preživel tudi svojo mladost. V novomašnika je bil posvečen 25. julija 1891. leta. Naš zlatomašnik se je posvetil razen božjemu poslanstvu, domači zgodovini, domači likovni umetnosti in prosvetnemu delu med ljubljanskim občinstvom. Mnogo njegovega zbranega gradiva je bilo priobčenega v »Dom in Svetu«, v »Izvestju« muzejskega društva, v »Mladiki«, pa tudi v našem »Vestniku«. Imenovani je tudi sodeloval pri Narodni galeriji, ki je gotovo ena največjih kulturnih ustanov Slovenske province.

Eden najbolj pridnih in priljubljenih ljudskih predavateljev v Ljubljani je bil gotovo msgr. Steska. Ni

je Prosvete v Ljubljani, kjer ne bi opetovano nastopil s predavanjem. Predaval je o raznovrstni tvarini, največ pa s področja zgodovine, domače in tuje. Sledeče teme je obravnaval: Sveta gora Atos, Alkohol in potomstvo, Alkohol in posledice, Upliv alkohola na človeško voljo, Škof Friderik Baraga, Božič v slikah, Božič v slikah slovenskih slikarjev, Cerkvena uprava, Cerkev v Cragrobu, Devica Orleanska, Don Kihot, Francoska revolucija, Govorništvo, Iznajdbe, Intelligent in umetnost, Kmetijski upori, Križarske vojne, Romanje v Kölmörein, Lurd, Ljubljana in njena zgodovina, Marijine slike, Slovenski misijonarji v tujini, Napoleon, Paris, Zgodovina Ptuja, Prazgodovinske živali, Prvi kristjani in njih mučeništvo, Rafaelove slike, Robinzon, O Salomonskih sodbah, Srčna izobrazba,

Slovensko slikarstvo, Plastični spomeniki v Ljubljani, Stare cerkve v Ljubljanski škofiji, Stari gradovi na bivšem Kranjskem, Slikarja Janez in Jurij Šubic, Uprava stare Ljubljane, Ulrih Lichtensteinski, Valvazor, Velešova cerkev, Za kulisami življenja, Življenje in šola.

Iz tega seznama samega se vidi široka naobrazba našega g. jubilanta. Pri ljudsko prosvetnem delu je bil skozi vsa leta kar obstoja naša orga-

nizacija njen sodelavec, svetovalec, in najbolj marljiv predavatelj in odbor-nik. Udejestvuje se še sedaj na karitati-vnem polju in pri treznostnem giba-nju. Osebnost je skromen in ponižen, v družbi pa vedno vesel in zgovoren. Ima izredno svež spomin in velja kot živa kronika ljubljanske škofije. Našemu sodelavcu želimo še mnogo zdra-vih in blagoslovljenih let, za njegovo dosedanje delo pa mu želimo iskreno zahvalo.

Jakob Petelin Gallus

(V. Z.)

18. julija letos smo obhajali spo-min na znamenitega skladatelja, ki je pred 350 leti dokončal svojo živ-ljenjsko pot in ki je veljal za naj-pomembnejšega skladatelja svojega časa. V 16. stol. je on dosegel silno lepe uspehe na glasbenem polju, čigar dela še danes pričajo o njegovem ve-likem glasbenem talentu. Rojen je bil 1550. leta, umrl pa je 1591. leta. Dolgo časa so nam bila njegova dela nepoznana. Zgodovinska doba, polna verskih bojev, je povzročila, da so se dela Jakoba Petelina pozabila. Pokojni zgodovinar dr. Josip Man-tuani je odkril tega skladatelja s tem, da je izdal nekatera njegova dela in z mnogimi članki po raznih sloven-skih revijah opozoril na znamenitega skladatelja. Njegov pomen sega pre-ko naše ožje in širše domovine in je mednarodno pomemben. Splošna je sodba, da je njegova zibelka tekla na Dolenjskem. Za nas je najvažnejše to, da je bil Jakob Petelin Gallus

Slovenec. O tem nam potrjuje tudi njegova oznaka, ki jo sam rabi Car-niolus (Kranje). Njegova življenjska pot še ni podrobno raziskana. Službo-val je na Dunaju, na Češkem tako v Olomucu, Kromerizu in v Pragi. Na Dunaju je bil član dvornega pev-skega zbora, v Olomucu je bil na-stavljen v službi škofa Pavlovskega kot kapelnik. Umrl je v Pragi kot pečovodja pri cerkvi sv. Jana.

Kot skladatelj je bil Petelin zelo plodovit. Znanih je 517 njegovih del. Predvsem se je omejil na cerkveno glasbo. Najvažnejše njegovo delo je »Opus musicum«, to je zbirka več-glasnih motetov za vse liturgične praznike. Slovenci smo torej zgodaj stopili v krog kulturnega udejstvova-nja in s tem bogatili evropsko omiko. Kakor je Valvazor s svojim veličast-nim spisom o Vojvodini Kranjski predstavil naš narod evropskim na-rodnom, tako je Gallus ponesel sloves naše glasbe čez njene meje.

Varstvo družine v italijanskem zakoniku

»Osservatore Romano« objavlja pri-znalni članek o »Italijanskem držav-nem zakoniku« in laskavo omenja, da je na primeren način urejeno vpraša-nje zakona in družine, na katerem je Cerkev bistveno interesirana. Vati-kansko glasilo pravi, da je vprašanje

družine v italijanskem kodeksu reše-no pod dvema vidikoma: prvič Fašis-tična država priznava, da je v glo-bini italijanske narodne duše vsajen pravilen pojem o krščanskem zakonu, kateremu hoče tudi Fašistična Italija ostati zvesta, in drugič so pozitivne

določbe o tem vprašanju določene tudi v konkordatu med sveto stolico in italijansko državo.

Novi civilni kodeks imenuje družino »temelj in vzrok nadaljevanja in moči naroda«. Ta definicija je podobna Ciceronovi, ki je družino označil za »principium urbis et quasi seminarium rei publicae«. Obnovljeno italijansko pravo torej polno priznava pravi pojem in obseg družine, čeprav na drugem mestu poudarja, da morejo v narodno skupnost preiti na vseh področjih življenja interesi posameznikov. Tega pa ni tako umeti, kakor da pravice in dolžnosti posameznih družinskih članov potekajo iz državne volje, v kateri se izraža nacija (kajti družina je starejša kot država in ima po naravnem pravu svoj lastni vzrok in svoje naloge, ki se tičejo tuzemskega in zagrobnega človekovega življenja), pač pa so dolžnosti in delavnosti roditeljev in njihovih otrok usmerjeni na družinsko življenje in tvorijo zase zaokrožen sistem, ki presega pravice in dolžnosti posameznikov, a so poedincem le v korist. Poedinec mora svoje osebne koristi podrediti interesom svoje družine. Od tega ima koristi le družina, ki postane krepkejša. Krepka in zdrava družina pa je najboljša vzgoja k disciplini, od česar ima zopet narodna skupnost največ koristi.

Družina je torej zamišljena kakor osnovna celica družbe, v kateri so posamezni člani dolžni sodelovati in prispevati k skupnemu cilju. Ta cilj se ne tiče le obeh zakoncev, temveč vseh družinskih članov in v bolj splošnem pomenu se tiče tudi države.

Temelj legitimne družine je zakon, ki ga kodeks ne definira, dobro vedoč, da vsi Italijani nosijo njegov pravi pojem v svojem srcu. Pač pa je izrecno povedano v kodeksu, da more zakonska vez imeti dve lastnosti: **enotnost in nerazdružljivost**.

Zakon more biti razvezan ali bolje rečeno: ako se naknadno ugotovi, da je bil kak zakon neveljaven, potem morejo cerkvene in državne oblasti uradno proglasiti neveljavnost zakona.

Toda to so zelo redki primeri. V takem primeru se potem zakonceu, ki je bil v dobri veri, to je, da ni vedel za vzroke, zaradi katerih je njegov zakon neveljaven, uradno izjavil, da zakonska vez v resnici ni bila veljavna. Toda čim je zakon veljaven, potem pravi civilni kodeks v členu 147. **je neločljiv in ga more ločiti samo smrt**. Pač pa se iz posebnih razlogov dovoli zakoncema, da smeta živeti vsaksebi. Tehtnost tozadevnih razlogov pa mora presoditi sodna oblast.

Kar se tiče enotnosti zakona, opozarja kodeks v členih 141. do 143., da iz tega potekajo dolžnosti, ki so dvojnega reda. So dolžnosti, ki potekajo iz dolžnega medsebojnega sodelovanja in podpore, in druge, ki potekajo iz družabne hierarhije. Iz samega zakona imata zakonca dolžnost skupnega bivanja, zvestobe in medsebojne pomoči. Iz družabne hierarhije pa poteka za moža dolžnost, da je glava družine; za ženo pa gotove civilne dolžnosti, kakor da nosi njegovo ime in da ga spremlja povsod, kjer misli, da je primerno osnovati družinsko skupnost. Mož mora varovati ženo, imeti jo pri sebi in jo po svojih možnostih vzdrževati, v primeru potrebe pa mora k skupnemu vzdrževanju po svojih sposobnostih prispevati tudi žena.

Ako imata zakonca **otroke**, je njuna dolžnost, da jih vzgajata in poučujeja. Otroci pa so dolžni, da so jima pokorni in po svoje prispevajo k družinskemu blagostanju. Toda to ne le iz načel fašistično italijanskega čustvovanja. Člen 313. izrecno govori, da morajo otroci, v kateri koli starosti so, spoštovati svoje roditelje.

*

Dr. Artukovič za vračanje tradicije družinske avtoritete in bogaboječnosti. Razen odredbe o prepovedi preklinjevanja je notranji minister dr. Artukovič izdal tudi naredbo, s katero najstrožje prepoveduje mladini obiskovanje gostiln in kavarn. Druga naredba pa najstrožje prepoveduje gostilničarjem dajati alkohol-

ne pijače že vinjenim osebam. Prestopki bodo najstrože kaznovani.

•

Po zadnji naredbi notranjega ministra dr. Artukoviča, s katero je prepovedal dajanje alkoholnih pijač že vinjenim osebam, se morajo vse točilnice alkoholnih pijač na Hrvaškem zapirati ob devetih zvečer. Samo v izjemnih primerih lahko krajevne merodajne oblasti sporazumno z notranjim ministrstvom podaljšajo to uro

do 11. ponoči. V vseh teh lokalih je najstrože prepovedano kartanje za denar. Ista naredba tudi določa, da maloletniki do 18. leta sami sploh ne smejo vstopiti v lokal, v katerem se prodajajo alkoholne pijače. Vsak točilec alkoholnih pijač, ki se ne bi držal določil omenjene naredbe in bo trikrat v teku enenega leta kaznovan zaradi nepravilnega zapiranja svoje točilnice, bo izgubil nadaljnjo pravico za točenje alkoholnih pijač.

Knjižnica

(D.)

V dobi, ko je kultura na tako visoki stopnji, srečamo ljudi, ki so brezobzirni in samogoltni, kar je najboljši dokaz, da nimajo niti prave vere, niti resnične olike. Olike in kulture je danes na kupe, toda ta kultura naj služi le materialnemu napredku. Zdi se nam, da je ta kultura samo mehanična. Srca so ostala trda, mrzla in surova. V dobi, ko vlada na svetu toliko gorja, je vidno, da manjka prave notranje srčne izobrazbe in dobrote. Narodi in ljudje niso več dobri drug drugemu. Ljudje, ki privoščijo samo sebi, bližnjega pa ne vidijo v stiski in sili in naj znajo delati še tako globoke poklone, so neoliki in surovi v svojem srcu. Kar človeka dela človeka, to ni zunanja uglašenost, ne obleka, ne učenost, ampak srce in značaj. Moderen svet je gojil samo umsko kulturo, zanemaril pa je srčno. Zato pa vidimo danes svet v razvalinah. Da bi se srčna kultura čim bolj poglobila, zato naša organizacija vedno poudarja, da mora vsako društvo imeti dobro knjižnico, založeno z najboljšimi knjigami, ki širijo pravo srčno oliko in kulturo. Prav sedaj je čas, da društva pregledajo knjižnice, jih na novo uredijo in si nabavijo novih knjig. Marsikje je dvorana zasedena in je društvo v svojem delovanju ovirano. Povsod pa lahko delajo knjižnice, ki so tudi pomožne sile Katoliške akcije.

Vsi narodi se trudijo, da se dobra

knjiga čim bolj razširi in da se njeni nauki ukoreninijo v širokih ljudskih masah. Danes pogledjmo le, koliko žrtvuje Italija za dobro knjigo.

Vsaka podružnica dopolavoristične družbe* ima tudi svojo knjižnico, katere važnost se menjava po številu in staležu vpisanih. Te knjižnice so razširjene po mestih in po deželi in tvorijo osrednje jedro prosvetnega oddelka O. N. D. in so bile ustanovljene, da bi spravile dopolavoriste v dotik s knjigo, da bi se je mogli posluževati brez vsake denarne in zasebne žrtve in predvsem zato, ker ima danes — ko je fašistični režim po obnovitvi narodne zavesti privedel meščansko italijansko življenje do visokega razvoja — knjiga vzvišeno in plemenito nalogo.

Od svojega postanka se je brigał Dopolavoro za stanje knjižnic: razširjal je članke in brošure, ki naj bi osvetlili njih važnost, oskrbel je tehnično posvetovalnico za ustanavljanje, poslovanje in opremo knjižnic. Vzporodno je skrbel, da so dajali izdajatelji knjig poseben popust. Leta 1928. pa je sklenil razširiti knjigo med delavske množice ter je ustano-

* Opomba. »L'opera nazionale Dopolavoro« je fašistično poučno in zabavno združenje. Slično naši Prosvetni zvezi. Deli se na več odsekov: izobraževalni, prosvetni, gimnastični, socialni in zdravstveni. Naslednji sestavek je posnet po knjigi »Il Dopolavoro« (okr. l' O. N. D.).

vil posebno bibliografsko službo na sedežu glavnega ravnateljstva.

Z ustanovitvijo te posebne službe je O. N. D. izboljšal lastno organizacijo, olajšal ustanavljanje knjižnic ter omogočil popolu razmah te važne prosvetne delavnosti.

Da bi dal večjo pobudo za ustanavljanje knjižnic, je pred kratkim sklenil pogodbo z »Ente nazionale za šolske ljudske knjižnice« za dobavo knjig ter bibliografskih pripomočkov, ki jih rabijo knjižnice za svoje poslovanje.

Izbira knjig se vrši z največjo skrbnostjo glede na to, da mora biti knjižnica živ organizem in krepak razširjevalec idej. Izbor je poverjen tehničnim ravnateljem ljudske prosvete; ozirajoč se na posebne krajevne zahteve prilagodijo ti knjižnico primerno kulturni stopnji delavskih množic, katerim je namenjena. Sestavljani katalogi se predložijo generalnemu ravnateljstvu v odobrenje, to pa razdeljuje na svoj račun letno tisoče in tisoče knjig ter periodičnih publikacij.

Da bi vzbudili pri delavcih in kmetih pozornost za čitanje knjig, se vsako leto — po dogovoru z »Ente Nazionale za ljudske in šolske knjižnice« — objavljajo natečaji za ocenjevanje knjig med obiskovalci knjižnic o temah posebne privlačnosti. Posebno zanimiv je bil natečaj v tem poslednjem letu o temi: »Knjižnica mojega Dopolavora«.

Da bi vzbudili zanimanje za opa-

zovanje pri knjižničarjih, katerih delikatna naloga je posebne važnosti, so bili objavljeni posebni — za ta del sodelavcev pridržani — natečaji z obveznimi nalogami. Tema, izbrana v XV. letu, je bila: Bralci knjižnice mojega Dopolavora, kolikor mogoče razsežna in privlačna snov, ki je nudila tekmovalcem možnost predložiti zanimiva in značilna opazovanja, posneta iz stika z dopolavoristi, ki obiskujejo knjižnice.

Da bi rešila problem razširjenja knjig, namerava I. O. N. D. ustanoviti potujočo knjižnico, ki se naj bi ustanovila na sedežu vsakega pokrajinskega Dopolavora. To potujočo knjižnico nalože na tovorni avtomobil, ki je nalašč za to pripravljen — sličen Carri di Tespi — in Cinema-ambulantelli O. N. D. (Tespijev voz in potujoči kino); ta bi naj prevozil ves okraj ter razdeljeval po hišah pokrajine knjige in revije na posodo. Vrnile bi se knjige ob drugi vožnji po 15. dneh. Obenem naj bi vozil avtomobil tudi oddelek knjig z najnovejšimi novostmi za prodajo.

Statistični podatki.

Statistični podatki naj dajo pojem o delavnosti O. N. D. na prosvetnem polju. V XV. letu je bilo 42.262 manifestacij. V približno 11.000 poklicnih združenjih je bilo obdržanih 2052 tečajev s skupno 95.020 udeležniki. Število knjižnic znaša 10.170, število knjig pa 1.662.990. Natečajev za ocenjevanje — med uradniki in delavci je bilo 286.

Kino in film

(V. Z.)

Preko 50 kinopodjetij je na bivšem slovenskem ozemlju obratovalo in zbiralo milijone gledalcev v svojih kinodvoranah. Film je prodril že v vse zakotne kraje, postal je činitelj, za katerega je treba računati prav tako kakor na tisk in na radio. Velike važnosti je vprašanje dobrega filma z uvrstjenega, verskega in narodnega sta-

lišča. Slab film vpliva slično kot slaba knjiga, in če že ta napravi ogromno škodo, kaj šele film, čigar največja sila je vplivanje, katerega gleda milijone in milijone ljudi.

»Legija dostojnosti« je v Ameriki dosegla lepe uspehe s tem, da je napovedala neizprosno boj slabemu filmu. V tem boju je sodelovalo nad 15

milijenov članov, ki so se zavezali, da ne bodo obiskovali slabih filmov. Le na ta način se je posrečilo, da so filmski podjetniki postavili posebno komisijo, ki nadzoruje filmsko produkcijo. Komisijo sestavlja 7 oseb, med njimi je strokovnjak za bogoslovno vprašanje. Produkcija se je na ta način hitro zboljšala. In to so začele posnemati tudi tovarne po Evropi. Dobri filmi morejo dobro vplivati na gledalce, ki jih dvigajo k plemenitim življenjskim ciljem, širijo koristno znanje, posredujejo dobrohotnost in ljubezen med sloji in narodi, ker na ta način pripravljajo človeštvo na boljšo bodočnost.

Dobro je, če bi ocene filmov bile objavljene ljudstvu. Veliko bi tukaj pripomoglo dobro časopisje. V Belgiji je dolgo časa izhajal »Bulletin«, ki je prinašal oceno vseh filmov, in jih razdelil v tri kategorije: v mladini dostopne, v dobre, neoporečne in slabe filme. Nekaj časa je v Antwerpnu temu ugovarjala Zveza kinematografov. Ravno zaradi pisanja katoliških listov pa je morala zveza popustiti in uvesti strogo cenzuro pri izbiri filmov. S tega si lahko napravimo sodbo, da smo katoličani večkrat sami krivi, če niso tudi po naših kinematografih vsaj neoporečni filmi.

Razvoj italijanskega filma v vojni.

V rimskem filmskem »Cinecitta« je bil letni občni zbor, kjer je govoril

Pa volini, minister za ljudsko prosveto, prisoten je pa bil tudi podpredsednik nemške filmske komore doktor Melzer. Minister Pavolini je med drugim dejal, da je razvoj italijanskega, zlasti vojnega, filma jako zadovoljiv. Izvoz filma v letu 1940. je bil dvakrat večji kot l. 1939. Dolžnost italijanskega filma da je, da se proizvodnja poveča letno na 140 filmov, od teh naj jih bo 80 z aktualno vsebino. Minister je še poudaril, da je treba zlasti pospeševati take filme, katerih vsebina je v zvezi z dogodki današnjih časov.

Svojstveni boj proti slabemu filmu.

V Newyorku so pred kratkim predvajali film, s katerim občinstvo ni bilo zadovoljno ter je med predstavo večkrat glasno protestiralo. Film je gledal tudi neki moški ljubitelj filmske umetnosti ter je sklenil, da bo proti nadaljnjemu predvajanju filma nastopil s čisto novim sredstvom. Ko je naslednjega dne zopet pričela predstava, je prinesel dotični mož s seboj tudi veliko posodo samih moljev, ki jih je spustil v dvorano, kakor hitro so se na platnu prikazale prve slike. Vsi molji so zaradi teme, ki je bila v dvorani, leteli proti platnu, ki je bilo razsvetljeno ter so zakrili vse slike. Vsi poskusi, da bi iz dvorane pregnali armado moljev, so ostali brezuspešni ter so morali predstavo prekiniti.

Vsebinski: Dr. Ivo Česnik: Katoličanstvo in prosveta. — V. Z.: Zlatomašnik msgr. Viktor Steska. — V. Z.: Jakob Petelin Gallus. — Varstvo družine v italijanskem zakoniku. — D.: Knjižnica. — V. Z.: Kino in film.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec

PROSVETNI ODER

AVGUST

1941/XIX

Vprašanje odrske opreme

Dve skrajnosti sta mogoči pri postavljanju igre na oder: ali do potankosti naturalistična predstavitev ali pa golo deklamiranje brez vsakršne ponazoritvene opore. Na eni strani imamo sto in sto podrobnosti, neizrečeno »važnih«, ki pa v resnici gledalca samo motijo, na drugi strani nas le oder sam opozarja, da gledamo igralce, ne pa govornikov. Druge skrajnosti, odrske golote, naš čas ne pozna; srečamo jo samo tam, kjer režiser niti toliko domišljije nima, da bi na oder postavil mizo ali drevo, ali pa kadar gledamo otroke pri igri. Otroci so najmanj zahtevni gledalci in igralci, ne potrebujejo kulis, ni jim za rekvizite. Mi smo drugačni: zahtevamo, da stoj na odru junak v moši svoje dobe, in pri najmanjši pogrški zasmehujemo njega in igrskega vodjo, hočemo, da imajo vrata kljube in da zrcala niso naslikana, najrajši bi videli, da bi bil oder nastlan z rekviziti, da bi igralec utonil v njih. Naturalistični režiserji so že počenjali take stvari: ko so kazali na odru pralnice, se je po dvorani širil vonj po milu.

Ali ima taka predstava sploh kak smisel? Saj je življenje samo najbolj naturalistični teater, kar jih more biti. Počemu nam tedaj gledališče? Tudi slikarju ni ideal, da bi naslikal vse tako, kot je v resnici. Za to imamo fotografa. Umetnost pa stilizira, izbira, prikraja po svoje, da celo upira se vsakdanjemu redu stvari in ga prevrača. Duh vlada materijo, ne narobe. Umetnik sme svoji ideji podvreči ves svet. Le eni zakoni so mu pisani: dekaloga in lepote. Takšen naj bo režiser. Prvo naj mu bo poiskati osnovno pisateljevo misel in tej naj da pravi in primerni okvir. Vse drugo je na drugem mestu. Manj mu bomo zamerili, če bo postavil na oder premalo stolov, kakor če bo predstava od prvega do zadnjega dejanja tavalna in blodila kakor po labirintu. Duhovna vsebina naj bo vidno razčlenjena in poudarjena. Tudi igralci sami nas ne zanimajo toliko, kolikor stvar, ki jo zastopajo. Ne gre za to, kateri igralec se je bolje postavil, ampak kdo je najbolje služil ideji. Kadar si bodo igrski vodja in igralska družina o tem na jasnem, jim vprašanje scenerije, kostumov in mask ne bo več tako usodno. Srednja pot je prava. Nikar se odpovedati vsem zunanjim pripomočkom, ki gledalcu lajšajo orientacijo, pa se tudi nikar oklepati zunanjega

drobiža, ki nihče nima nič od njega, le režiser sitnosti.

Ljubljanska drama je igrala Shakespearovo Komedijo zmešnjav. Zanimivo je, kako je režiser to pot spretno rešil naglo menjavanje prizorov. Pripravil je nekaj enako velikih kulis (nekako 3 krat 3 m), izmed katerih ena predstavlja pristanišče (naslikan je vogal mola in nekaj bark), druga spet hišo, samostan itd. Kadar se izmenja scena, pride nekaj ljudi in (pred našimi očmi!) odnese prejšnjo kuliso in prinese novo. Pol minute, scena je izmenjana, dejanje gre naprej.

Podobno popisuje isto Paul Claudel v uvodu v svojo mogočno dramo Svi- leni čevlji. »Važno je, da se slike vrste brez najmanjšega presledka. Za ozadje je dovolj vsakršno, še tako površno pobarvano platno, ali pa ga tudi ni treba. Premikalci kulis opravijo nekaj potrebnih prijemov pred očmi občinstva, ne da bi to dejanje kaj motilo. Če je sila, igralcem nikakor ni prepovedano, pri-skočiti jim na pomoč. Predstavljalci vsakega prizora se prikažejo še preden se je prejšnji do konca odigral in se takoj lotijo zadnjih malih priprav... Binglja- joč konec vrvi, malomarno postavljena ozadna stena, ki nam ne brani, da vi- dimo kos belega zidu in kako hodi oseb- je sem in tja, dosega najboljši učinek.«

*

Prinašamo ponatis prelepe oznake Shakespearovega odra, kakor nam ga je podal naš veliki pesnik Oton Župančič. Spričo njegovih sijajnih misli in prispodob se nam zdi vsako naše obravnavanje tega problema samo neboljeno jecljanje. Njegove nazorne primere nam ne pričajo samo o vsestranski poglobljenosti v Shakespeara, ampak tudi o silnem pesniškem poletu, ki se mirno meri z domišljijo največjega dramatika.

Srečni časi za šefa gledališke opreme! Nekaj desak, zastor, dva, če Bog da, in to je svet, res ves svet. Nekaj desak: si- jajne palače, mračni gradovi, hrupna bo- jišča, bajni logi, gluhe divjine, London, Benetke, Rim, Ciper, Češka, Ilirija, Egipt, zemlja, morje, začarani otoki... svet. Nič truda, nič stroškov s prostorom, nič ukvarjanja z okolico, ki daj dejanju in nastopajočim osebam ustrezajoč okvir, primerno ubrano okrožje. Vse je pri-

pravljeno, predstava se ta hip lahko prične!

Minuli časi, nepovratni, izgubljeni raji! Mi hočemo iluzijo resničnosti pred seboj, iluzijo hiše, iluzijo sobe in pohištva, iluzijo iluzoričnih svetov... Iluzija — samoprevara. Verjemi, človek modernik, ti, ki so atomi razpadli pred bistrično tvojega vida v milijarde kompliciranih vrtinčastih sistemov, verjemi, da je poslikano platno kamen, les, voda, gora in nebo...

Ali smo skromni mi dandanašnjiki! Z enim edinim prizoriščem smo zadovoljni, z enim edinim, bolj ali manj umetniško zamišljenim, bolj ali manj spretno postavljenim. In še to si damo vsiliti, siromaki fantazije. Bogat, razkošen je bil Shakespeareov publikum v primeri z nami. Za vsak prizor nešteto scen: kolikor parov oči — toliko sceničnih slik. Kdo bi objel, kdo izmeril to preobilje svetov na tedanjem odru. Samo namigniti je bilo treba, svetel zastor v ozadju — dobro: dan torej, sijoča pokrajina, brezbrežnost obzorij, zastrtih z zlatimi zarjami; temen zastor — dobro: noč, preobočena z zvezdami, ali oblačna, brez žarka, polna groze, vabeča k umorom, krijoča zločine, ki se snujejo; ali sanjava mesečina s tajinstvenimi meglami, tenčicami prosojnim vilam, z vrati, odprtimi v brezkončnost... Miza na tej strani odra — krčma; miza na oni strani — grajska dvorana. Ali samo napis: gozd, in zopet »drugje v gozdu«, in gledalec si ustvari gozd po svojem okusu in potrebi. Nihče se ne more pritoževati, da je oprema borna in nedostatna; ti sam si kriv, če je borna in nedostatna: zakaj imaš domišljijo brez kril, ko bi lahko letal? Zakaj hodiš ob

berglah, neroda, ko bi lahko plesal in poskakoval kot svetopisemski kruljavce!

Srečni časi, srečni kraji: vse na notranjost, nič na zunanost, vse na središče, nič na obod; nič postranskega me ne sme odvracati od oseb, njih dejanja in govora. Daj mi jedro, lupino si ustvarim sam. Tako tisti samozavestni rod.

Mi nimamo več onih ustvarjajočih oči, ki bi slikale za pesnikom njegove osnutke. Materializem nas je priklenil na predmetnost in njej smo radovoljno usuznjeni tudi tam, kjer bi bili lahko svobodni tvorci, sotorci vsaj, kakor so bili prednamci. Samo v tvarnost verujemo in se ne damo varati drugemu nego tvarini: in tako sprejemamo platno za kamen in les, za vodo, goro in nebo.

Sedim v loži in lovim z očmi oblake, ki se pode po ozadju; in gledam in ugibljem, kedaj bom zopet ujel tisto marogo, in mislim na razsvetljevalca, ki muči oko svojega Ciklopa, da mu goni to enakomerno pojanje po gledališkem nebu... in hipoma se zavem, da nisem že pet minut videl junaka, da ne vem, kaj je govoril njegov tekmeč, kaj je storila heroina. Namen pa je bil, moja pozornost osredotočiti, ne je odvrniti...

Vem: k prvotnosti Shakespearskega odra se naše gledališče ne vrne več. In vendar je goli naturalizem premagano stališče od tistega hipa, ko je prvič blisnilo spoznanje, da je vsa ta odprška iluzija res iluzija, prevara. Doba se izvija iz naturalizma, in oder, ki je slika sveta, se bo izvil iz tvarnosti, ki tlači tvornost, scenograf bo bolj naznačeval nego prikazoval, in občinstvo bo smelo zopet soustvarjati in sanjati s poetovimi sanjami. (Oton Župančič, Zbrano delo IV.)

Misli ob izbiranju iger

V naši prilogi smo že nekaikrat poudarili veliko važnost, ki jo ima pravilna izbira igrskega programa. Radi bi vsem in vsakemu pomagati pri presojanju in pravilnem ocenjevanju iger za njegov igralski okolišč, zato se še enkrat povračamo k temu vprašanju.

Če se ozremo za nekaj desetletij nazaj, ko so samo po večjih in bolj razgibanih krajih delovale tako imenovane čitalnice in ko se je šele prav začela prebujati narodna in prosvetna delavnost, nam bo hitro jasno, da je bila izbira programa za igranje takrat kaj majhna, prav tako majhna pa je bila tudi zahtevnost gledalcev. Veseli so bili vsake stvari, ki so jo videli v kakršni koli izvedbi v domači čitalniški sobi.

Čas pa je prinesel in opravil svoje. Razvoj ljudske prosvete in narodne prebujenosti je v kratkem dosegel tako vsestranski razmah, da je že skoraj ni med Slovenci vasi, ki bi se ne mogla meriti po tem s slovensko prestolnico iz prvih časov čitalniškega delovanja. Naj bo kraj

še tako zakoten in Bogu za hrbtom, kot pravimo, ljudska prosveta, knjiga, časopis, cerkev, šola, društvo, vse to je gotovo že našlo pot tudi vanj in v njegove prebivalce. Ne sicer povsod v enaki meri in popolnoma, toda povsod vendar toliko, da lahko govorimo o visoki stopnji slovenske omike, o čemer nam priča med drugim tudi veliko število prosvetnih domov, ki so prenekateremu kraju v ponos, saj se le malokateri narod more ponášati s tako visokim prostovoljnim kulturnim davkom.

In ti domovi, namenjeni še večji poglobitvi in še bolj strnjenemu delovanju na področju ljudske prosvete, so odmerili največkrat največ prostora prav dvorani in odru, ki sta lahko v danih razmerah najbolj odločilna faktorja pri izobraževanju širokih ljudskih plasti, obenem pa najboljša obrestovalca in najbolj donosna dolžnika za zakladnico narodne kulture. Seveda pravim: v danih razmerah. Med drugim mora biti izpolnjen tudi važen pogoj, ki smo ga že tolikokrat po-

udarjali in omenjali, in ta je, da se ljudje, ki so prevzeli težko in nehvaležno nalogo voditelja odrskega dela, zavedajo svojih dolžnosti in polni meri.

Vsi odrski delavci brez razlike, zlasti pa seveda še voditelji igranja in njegovi usmerjevalci morajo imeti stalno pred očmi najvišji blagor, ki ga morejo nuditi svojemu ljudstvu. Predvsem bodo morali torej gledati in skrbeti za pravilno izbiro iger, da bodo ljudje kaj imeli od del, ki jih bodo hodili gledat in poslušat, obenem pa tudi, da ljudi ne bodo odbijali in odvrčali s svojim programom, če bi skrbeli samo za miselno bogastvo in propagandistično smer svojih iger, puščali pa znemar zunanjo lepoto in privlačnost, ki je sicer za idejo drugega pomena, za uspešen apostolat in pridobivanje pa prenekaterikrat odločilne važnosti.

Ni mogoče kar na splošno za vse odre in vse kraje določiti igrskega sporeda, kot bi nekateri mogoče radi. Vsak kraj ima svoje socialne in kulturne posebnosti, ki jih je treba imeti pred očmi pri izbiri iger. Zlasti rad bi poudaril kulturne posebnosti, ker jih navadno krajevni igrski usmerjevalci radi pozabljajo ali prezirajo.

Ce smo prej rekli za čitalniške gledalce, da so bili kaj malo razvajeni in precej nezahtevni, lahko skoraj isto ponovimo tudi še danes za nekatere kraje. Koliko je krajev po našem podeželju, kjer izobrazba še zdaleč ne dosega mesta in nekaterih krajev, ki so bodisi po svoji zemljepisni legi bodisi po prizadevnosti svojih ljudi dosegli iste stvari! Nekaterim ni mogoče dopovedati, da je prenekate rega dela kar škoda za kako nerazgibano in prosvetno nizko stoječo vas. Ljudje ne

bodo znali izluščiti prave lepote in koristnega jedra, zaradi česar smo igro hoteli uprizoriti med njimi. Oboje jim bo ostalo še naprej z devetimi pečati prikrito in prazni bodo morali oditi domov od predstave, čeprav ni bil tak naš namen in tudi nje same ne zadene nobena krivda. Velja naj torej načelo, da je treba dobro premisliti splošni nivo izobrazbe in prosvete v vsakem kraju, preden se odločimo za to in to igro. Ne mečimo zlatih zrn v blato, da se ne razgube in jih nevedneži ne pomažejo in zakopljejo!

Koliko več koristi bi lahko imeli ljudje od našega dela, če bi se posamezni igrski delavci po našem podeželju zavedali, da se prosvetno delo ne more meriti po številu predstav in po uprizoritvah najbolj imenitnih iger, ampak po notranji koristi, ki jo odneso gledalci v svojih dušah na svoje domove. Ne hlatajmo torej za modernimi in novimi stvarmi! Ne konkurirajmo brezglavo s sosednim društvom, ki ima bolj razgibane in bolj izobražene ljudi med gledalci! Koliko je še krajev, ki še niso videli Finžgarjevih preprostih iger, pa bi jim radi igrski vodje vsilili Cankarja, Župančiča ali celo kakega tujca, kot se je že dogajalo, da je podeželje brž zagrabilo po tistem, kar je uprizorilo ljubljansko narodno gledališče. Noben vzgojitelj ne more dati najprej najtežje naloge, kakor tudi noben človek ne more prebaviti najprej najtrše jedi. Počasi je treba ljudi izobraževati in tako bomo najlažje doživeli tudi tisti čas, ko bo naš kraj mirno lahko konkuriral z naprednejšim tudi po notranji koristi, ki jo bo imel od načrtnega in premišljenega igrskega sporeda.

Kronika

Ljubljanski „Ljudski oder“ oživiljen

Ze nekaj let sem je Ljubljana brez osrednjega ljudskega gledališča. Narodno gledališče je sicer po svojih močeh izpolnjevalo svoj program, toda ni moglo in tudi ni hotelo v nekaterih smereh posegati na področje nepoklicnega gledališča. Zato je bila potreba po osrednjem ljudskem gledališču, ki naj bi skrbelo za gledališko vzgojo in izobrazbo širših množic ter zdravo tendenco, vsak dan večja in vsak dan teže smo pogrešali take ustanove.

Prosvetna zveza, ki je matica in usmerjevalka kulturnega delovanja v našem mestu in na podeželju, kolikor ga je osnovanega v duhu katoliških načel, je organizirala vsepovsod polno domov in prosvetnih odrov, ki so kaj vneto delovali po smernicah, ki so prihajale iz centrale. Priznati je treba, da je bilo odrsko udejstvovanje in izživljanje v našem podeželju tako živahno, da je bila centrala prenekaterikrat v zadregi, kako vsem in vsakemu zadostiti in zadovoljiti

odrške delavce. Pogosto so zato posamezna društva s svojim odrskim sporedom in delovanjem zašla na krivo ali vsaj stransko pot, ki ni bila več v smislu prosvetnih načel. Prav tako tudi revija »Ljudski oder« ni mogla voditi in usmerjati vseh odrskih delavcev pri prosvetnih društvih in izven njih, v kolikor so se ravnali po načelih, ki so vodilo Prosvetne zveze.

Pri iskanju vzroka te prerahle povezanosti posameznih društev z matično organizacijo in premišljevanju, kako naj bi se ta napaka odpravila, so voditelji prosvetnega in zlasti odrskega gibanja ugotovili, kako hudo pogreša Ljubljana poleg osrednje organizacije Prosvetne zveze tudi osrednjo organizacijo vseh odrov, ki so pri prosvetnih društvih razdeljeni po deželi. V ta namen so ustanovili »Zvezo ljudskih odrov«, ki pa je bila, žal, le preveč samo na papirju. Niti predstavniki Zveze niso znali razpresti niti svojega delovanja, niti podeželski odri niso bili zadosti voljni poslušati in se ravnati po dobljenih navodilih.

Pred letom je bila »Zveza ljudskih odrov« ponovno preosnovana. Po dolgotrajnih uspehih in neuspehih preskušnjah je bilo treba poiskati dokončno podobno slovenskega odrskega udejstvovanja, presoditi koristne in kvarne strani dosedanjega gibanja in najti pot za nadaljnje delovanje. Odbor Zveze je delal vso igralško sezono, ne da bi se prav pokazal v javnosti. Treba je bilo opraviti precej nevhvaležnega dela za notranjo organizacijo, pridobivanjem sodelavcev in zgradbo podrobnih načrtov za prosvetno igranje po zdravih in realnih smernicah. Nekateri misli so že našle prostor v »Prosvetnem odru«, druge pa še čakajo hvaležnejšega časa.

Kot prvo vidnejšo nalogo si je »Zveza ljudskih odrov« nadela skrb za oživitve ljubljanskega »Ljudskega odra«, ki naj bi bil kot nekakšno osrednje gledališče v okrilju Prosvetne zveze z gled vsem drugim odrom, ki so včlanjeni pri Prosvetni zvezi. Poleg tega pa bi se tudi igranje ljubljanskih odrov moglo dvigniti in delno usmeriti na treznejše in primernejše poti. Ljubljana naj bi z »Ljudskim odrom« dobila spet gledališče, ki bi po svojem delovanju in igranju vzgajalo igralce in gledalce v odrskem svetu, po svoje pomagalo graditi polnega človeka, nudilo zdrave zabave in užitek, obenem pa ne izdajalo načel in smernic, ki jih ima Prosvetna zveza pri svojem delovanju.

V ta namen je bil dne 6. avgusta širši sestanek oživilnega »Ljudskega odra«, na katerega so bile povabljene poleg vseh znanih članov nekdanjega Ljudskega odra tudi mlajše moči, ki so se kakor že koli udeleževali z igranjem. Sestanka se je udeležilo kar lepo število povabljenec, kar priča o živem zanimanju za gledališče, ki je razvito v naših ljudeh, prav tako pa tudi o pripravljenosti za sodelovanje pri osrednjem prosvetnem odru.

Predsednik »Zveze ljudskih odrov« dr. Röger je v vsestransko izčrpnem uvodnem prikazu pojasnil razloge, ki so narokovali oživitve ljubljanskega »Ljudskega odra«, potem podal zgodovino in razvoj dosedanjega dela in načrtov za »Ljudski oder«, v kolikor je pri tem prizadeta »Zveza ljudskih odrov«, končno pa je očrtal smernice in delovno področje ljubljanskega »Ljudskega odra«. Bodoči odbor Ljudskega odra bo imel že precej pripravljene temelje za uspešno delovanje, kajti »Zveza ljudskih odrov« je velik del svojih moči potrošila prav za oživitve in realizacijo tega osrednjega prosvetnega odra.

Potem je bil soglasno izvoljen prvi odbor oživilnega ljubljanskega Ljudskega odra, ki je na svoji prvi seji sklenil, da bo začasno usmeril vso svojo delavnost zlasti v notranjo organiziranje in poskrbel za primerno teoretično in praktično izobrazbo svojih članov.

Za zdaj je bil zaradi ekonomičnejšega in nepretrganейšega delovanja izvoljen odbor, ki je že doslej imel vsaj delno vpogled v pripravljanje in ustanavljanje »Ljudskega odra«. Tako se s te strani ni bati nobenih zastojev in ovir. Prav tako je tudi Prosvetna zveza rada dovolila oživitve Ljudskega odra in mu obljubila moralno in gmotno pomoč. V njenem imenu se je udeležil ustanovnega sestanka znani odrski delavec, odvetnik gosp. Miloš Stare.

Prvi korak je storjen, srečno je dosedanja odbor znal prebresti in odstraniti težave in ovire, upajmo, da bo tudi še naprej imel srečno roko pri vodstvu ljubljanskega osrednjega prosvetnega odra, ki naj postane Ljubljani v ponos, podeželju pa v zgled in posnemanje.

Prošnja vsem odrom

Prepričani smo, da je naša priloga, dasi skromna po obsegu, vendar dala že marsikomu kako koristno misel in napotek za odrsko delo. Prav tako upamo, da jo poklicani ljudje radi pregledujejo in tudi upoštevajo nasvete, ki jih daje. Zato trdno pričakujemo, da bodo naši odri tudi današnjo našo prošnjo prebrali in ji rade volje ustreli.

Doslej smo vam govorili v Prosvetnem odru o tem, kako tudi letošnja sezono dobro izrabite in ne pustite, da bi šla brez sadu mimo vas in preko vas. Skupaj smo delali načrte, kako se bomo izobrazili na široko zasnovanem režiserskem in maskerskem tečaju, delali smo programe za prihodnjo sezono, določali igre in prebirali igralce, ki bi nam mogli in hoteli pomagati. Režiserski in maskerski tečaj smo morali odpovedati, prav tako smo morali opustiti še prenekateri lep načrt, ki smo ga imeli pripravljenega.

Danes pa vas prosimo še nečesa. Kakor drugod bo najbrž tudi pri nas letošnje leto stiska s igranjem. Ponekod ne bo dobili primernih in zadosti podjetnih ljudi, drugod ne bo najti prostora, še drugod bo križ in težava s časom, kajti večerne ure bodo le težko proste. Zato vas prosimo: Nikar ne začenjajte stvari, ki bi jih ne mogli zadosti dobro in temeljito pripraviti. Nikar ne dajajte polovičnih stvari na oder. Porabite pa letošnjo zimo za skrbno notranjo pripravo na nedelj-skih sestankih. Kjer je mogoče, naj izobraženejši odrski delavci organizirajo župnijske in društvene igralske tečaje, za katere bo tudi naša priloga po možnosti prinašala vsaj nekaj gradiva in programa. Poglobimo letošnje leto svojo izobrazbo in ne silimo na plan z nezadostno pripravljenimi prireditvami, ki bi bile prej v našo škodo in spogledovanje pri sosedih, kakor pa v naš ponos in povzdigo naše zavesti.

Pričakujemo, da bodo vsi odri radi ustregli tej naši prošnji.